

LATVIJAS PIENSAIMNIECĪBAS NOZARES DARBĪBAS UZLABOŠANAS STRATĒGISKĀ PROGRAMMA

Latvijas piensaimniecības nozares darbības uzlabošanas stratēģiskā programma ir Zemkopības ministrijas darba dokuments. Tas izstrādāts, Zemkopības ministrijai padziļinot darbu Latvijas lauksaimniecības pašreizējās pamatnozares – piensaimniecības – attīstības procesu veicināšanai.

Šī dokumenta izstrādē ir ievērotas citos Zemkopības ministrijas izstrādātajos plānošanas un normatīvajos dokumentos jau noteiktās rīcības un ir noteiktas tajos nepieciešamās izmaiņas.

Atsevišķi programmā paredzētie pasākumi un darbības ieviešanas gaitā var mainīties, saskaņojot ieviešanas dokumentus ar citām ministrijām un EK.

Šajā dokumentā norādītais finanšu plāns ir indikatīvs un to precīzēs turpmākajā darba gaitā.

Saturs

I	Ievads	4
1.	Piena ražošanas loma lauksaimniecībā.....	4
2.	Piena pārstrādes loma pārtikas rūpniecībā.....	5
3.	Piensaimniecības nozares ārējā tirdzniecība.....	5
4.	Piensaimniecības nozares problēmu definējums	5
5.	Programmai izvirzītie mērķi un uzdevumi	7
6.	Programmas struktūra.....	7
II	Piensaimniecības nozares attīstības mērķi un uzdevumi.....	7
III	Piena kvalitātes uzlabošanas programma	9
1.	Problēmu definējums.....	9
2.	Programmas mērķis, uzdevumi un principi	11
3.	Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķa sasniegšanai	11
4.	Nepieciešamās darbības.....	12
5.	Nepieciešamais finansējums.....	14
IV	Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programma.....	16
1.	Problēmu definējums.....	16
2.	Programmas mērķis un uzdevumi	18
3.	Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai	18
4.	Nepieciešamās darbības.....	19
5.	Nepieciešamais finansējums.....	21
V	Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programma	22
1.	Problēmas definējums.....	22
2.	Mērķis, uzdevums un sasniedzamie rezultāti	23
3.	Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai	23
4.	Nepieciešamās darbības.....	24
5.	Nepieciešamais finansējums.....	26
VI	Kopsavilkums.....	27
1.	Turpmāko darbību plāns.....	27
2.	Finanšu plāns	30
VII	Pielikumi	
1.	pielikums. Piena kvalitātes uzlabošanas programmas darbību detalizēts apraksts	31
2.	pielikums. Piena pārstrādes sektora konkurētspējas apdraudējuma problēmu definējums	35
3.	pielikums. Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programmas darbību detalizēts apraksts	44
4.	pielikums. Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas darbību detalizēts apraksts	49

Saīsinājumi

APK – Administratīvo pārkāpumu kodekss
CSP – Centrālā statistikas pārvalde
CSP – LR Centrālā statistikas pārvalde
CVI – Ciltsdarba valsts inspekcija
DG – darba grupa
EM – Ekonomikas ministrija
ES – Eiropas Savienība
ESVAD – ZM Eiropas Savienības un valsts atbalsta departaments
KLP – Kopējā lauksaimniecības politika
KPK – Kriminālprocesa kodekss
KTO – koptirgus organizācija
LAP – Lauku attīstības programma 2007. – 2013. gadam
LDC – Valsts aģentūra Lauksaimniecības datu centrs
LLKC – sabiedrība ar ierobežotu atbildību Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs
LLU – Latvijas lauksaimniecības universitāte
LPCS – kooperatīvā sabiedrība Latvijas Piensaimnieku Centrālā Savienība
LPRA – Latvijas piena ražotāju asociācija
LVAEI – Valsts aģentūra „Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūts”
LVL – Latvijas lats
MK – Ministru kabinets
NDC – PVD Nacionālais diagnostikas centrs
PTO – Pasaules Tirdzniecības organizācija
PVD – Pārtikas un veterinārais dienests
VCI – Valsts ciltslietu inspekcija
VPD – ZM Veterinārais un pārtikas departaments
ZM – Zemkopības ministrija

Ievads

1. Piena ražošanas loma lauksaimniecībā

Piena nozare Latvijā joprojām ir nozīmīgākā lauksaimniecības preču produkcijas ražošanas nozare, un pēdējos gados – laikā no 2003. līdz 2006. gadam – tās loma lauksaimniecības preču produkcijā un lauksaimnieku ienākumu veidošanā ir vēl pieaugusi.

Preču produkcijas vērtība piena nozarē bāzes cenās – tajā ietilpst piens (izņemot lopbarībai izmantotais) un gaļa no nokautajām govīm – 2006. gadā sasniedza 134,3 miljonus latu, no tā LVL 127,4 milj. – piens.

Ieskaitot pavadošās nozares – graudu un zāles lopbarības ražošana – piensaimniecības produkcijas apjoma (LVL 192,3 milj.) īpatsvars lauksaimniecības produkcijā 2006. gadā veido ap 38%¹.

2005. gadā no kopējās lauksaimniecībā saražotās pievienotās vērtības piena lopkopība deva aptuveni 40% (LVL 107 milj.)².

Piena lopkopībā tiek izmantoti ap 840 tūkst. ha zemes jeb ap 50% no kopējās faktiski izmantotās lauksaimniecības zemes³.

Dažu galveno piena ražošanas nozares attīstību raksturojošo lielumu pārmaiņas atspoguļotas 1. tabulā.

1. tabula. Primārās piena nozares pamatrādītāji 2002.-2006. gadā Latvijā

Rādītājs	Mērvien.	2002	2003	2004	2005	2006	2006/ 2002
Slaucamo govju skaits gada beigās	tūkst.	204,6	186,3	186,2	185,2	182,4	89%
Vidējais piena izslaukums no govīm	kg/gadā	3958	4261	4251	4364	4492	113%
Pārdotā piena apjoms (ieskaitot tiešo tirdzniecību)	tūkst. t	453,7	460,6	502,9	560,8	593,5	131%
Piena nozares gala produkcijas vērtība	milj. latu	74,5	68,0	95,9	117,9	134,3	180%

Avots: CSP

Piena ražojošo saimniecību un kopējais slaucamo govju skaits pēdējos gados ievērojami samazinājies, kopējam saražotā piena apjomam paliekot nemainīgam, jo ir augusi govju produktivitāte. Vidējam piena izslaukumam turpinot pieaugt, pašreizējās Latvijai pieejamās piena pārdošanas kvotas izpildīšanai būs nepieciešams vēl mazāks slaucamo govju skaits.

Piena ražošanā kopā ar to pavadošām nozarēm tiek ieguldīts ap 44% no kopējā darba patēriņa lauksaimniecībā (saskaņā ar 2005. gada CSP struktūras apsekojumu, tas veido ap 60 000 pilna

¹ Šajā summā nav iekļauti kūtsmēsli, kuriem ir liela nozīme augsnes auglības saglabāšanā.

² Pievienotā vērtība tieši piena govju turēšanā ir LVL 70,8 milj. jeb vidēji LVL 387 uz vienu gada vidējo govī. Graudu audzēšana lopbarībai dod LVL 4,4 milj., zāles lopbarība – LVL 33,7 milj., bet zaudējumi no govju izaudzēšanas – LVL 1,9 milj.. Kopējā pievienotā vērtība visai lauksaimniecības preču produkcijai ir novērtēta LVL 269,0 milj. apjomā. Šī vērtība ir bāzes cenās, kas ietver specifiskās produktu subsīdijas. Zāles lopbarības ražošanā ir iekļauti arī citi maksājumi, kas saistīti ar platībām, tādēļ, ka šo maksājumu saņemšanas nosacījumos ietilpst zemes uzturēšana labā lauksaimniecības stāvoklī, kas sevī ietver vismaz zāles ieguvu. Informācijas avots: Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins (LEK)

³ Aprēķins veikts, sadalot zemi lopbarības kultūru sējumiem pa lopu veidiem proporcionāli mājlopu vienību skaitam, kā arī pļavām un ganībām izmantoto zemi proporcionāli ganāmo mājlopu vienību skaitam. Aprēķins ir veikts no 2004. gada datiem. Kopš tā laika zāles lopbarības, kā arī pļavu un ganību platības ir palielinājušās par aptuveni 200 tūkst. ha, taču govju skaits nav pieaudzis, tādēļ izmantoti iepriekšējie dati, jo palielinājums drīzāk ir saistīts ar platību maksājumu saņemšanas nosacījumiem, un iegūtā zāle var arī netikt izmantota lopbarībā. Bez tam ierēķināti 9,2% no graudu platības, atbilstoši to izmantošanas īpatsvaram.

laika nodarbināto). No tā 75% ir tieši govju turēšanā un izaudzēšanā, bet pārējais – lopbarības iegūšanā.

2. Piena pārstrādes loma pārtikas rūpniecībā

Piena pārstrādei ir līdzīgas nozīmes loma kopējā Latvijas pārtikas ražošanas sektorā – tā dod 21% no pārtikas un dzērienu izlaides vērtības 2006.gadā. Salīdzinot ar 2003.gadu, kad tā veidoja 19% no kopējās pārtikas un dzērienu izlaides vērtības, piena nozares īpatsvars nav būtiski mainījies. Taču absolūtos rādītājos piena pārstrādes izlaides vērtība ir ievērojami pieaugusi.

2. tabula. Piena produktu izlaides vērtība Latvijā 2003.-2006.gadā

	2003	2004	2005	2006
Piena produktu izlaides vērtība, tūkst. LVL*	103 472	125 791	153 772	176 788
* par uzņēmumiem, kas atbilst CSP rūpniecības statistikas apkopošanas kritērijiem (vismaz 20 nodarbināto un iepriekšējā gada apgrozījums virs LVL 300 tūkst.)				
Avots: CSP				

3. Piensaimniecības nozares ārējā tirdzniecība

Piensaimniecības nozare ir praktiski vienīgā lauksaimniecības izcelsmes produktu ražošanas nozare ar pozitīvu ārējās tirdzniecības bilanci, tā no LVL 1,1 milj. 2003. gadā pieaugusi līdz LVL 38,0 milj. 2006. gadā. Lai arī pēdējos gados strauji audzis imports (2,4 reizes 2006. gadā, salīdzinot ar 2003. gadu), tomēr eksporta⁴ pieaugums bijis vēl straujāks (4,9 reizes, salīdzinot ar 2003. gadu). Pēdējos gados nozīmīgākā prece eksportā bijusi siers, veidojot aptuveni pusi no kopējās eksporta vērtības, taču, strauji pieaugot pārdotā nepārstrādātā piena apjomam, tā īpatsvars 2006. gadā samazinājies līdz 31%, lai gan kopumā siera eksporta apjomi šajā periodā ir pieauguši.

4. Piensaimniecības nozares problēmu definējums

Neraugoties uz sasniegto, ir vairāki apstākļi, kas liecina par nepilnīgi izmantotu nozares attīstības potenciālu, kā arī par riskiem līdzšinējo pozitīvās attīstības tendenču turpināšanā.

Piena ražošanas jomā:

4.1. Svaigpiena ražotāji ar Latvijas pārstrādes uzņēmumu piedāvāto svaigpiena iepirkuma cenu nespēj nodrošināt rentablu ražošanu

Piena ražošanā ir augstas izmaksas uz saražoto produkta vienību, kas izriet no:

1. lielām neproduktīvām izmaksām, kas saistītas ar salīdzinoši zemiem izslaukumiem;
2. augstām lopbarības izmaksām (nesabalansētas lopbarības struktūras, neefektīvas lopbarības ražošanas, nepietiekami attīstīta ģenētiskā potenciāla dēļ);
3. salīdzinoši liela darba patēriņa (sadrumstalota, nepietiekami mehanizēta ražošanas dēļ);
4. dārgas LIZ (augsti no ražošanas iesaistītie platībmaksājumi pasliktina zemes kā ražošanas resursa pieejamību lielāku ražošanas vienību attīstībai).

⁴ Šajā dokumentā ar terminu „eksports” tiek saprasta produkta pārdošana citu valstu (gan ES, gan citu valstu) tirgos.

Piena pārstrādes jomā:

4.2. Piena pārstrādes sektors ir sadrumstalots

Uzņēmumu atsevišķi ražotie produkcijas apjomi ir salīdzinoši nelieli, vidēji vienam uzņēmumam 15,6 tūkst.t pārstrādāta piena, bet to ražotā produkcija nav pozicionēta tirgū kā īpašas kvalitātes produkti ar paaugstinātu tirgus vērtību, kas:

1. rada papildus fiksēto izmaksu slogu kopējā ražošanas izmaksu struktūrā;
2. mazina uzņēmumu tirgus spēku attiecībās ar arvien koncentrētāko tirdzniecības biznesu;
3. rada papildus loģistikas izmaksas piena savākšanā;
4. palielina piena kvalitātes uzlabošanas izmaksas.

4.3. Piena pārstrādes nozares struktūra nav eksportprodukcijas ražošanai orientēta

Latvijas piena nozarē šobrīd resursu ražošana būtiski pārsniedz produkta patēriņa līmeni vietējā tirgū, tāpēc nozares ilgspēju noteiks tās konkurētspēja citvalstu tirgos. Tomēr šobrīd Latvijas piena pārstrādes uzņēmumu produkcija nav pietiekami konkurētspējīga ārējos tirgos.

1. Lielākos apjomos pārdošanai ārējos tirgos tiek ražoti galvenokārt industriālie pamatprodukti – sausais vājpiens, sviests, krējums, industriālais siers, kuru konkurētspējai svarīgos priekšnosacījumus – zemu cenu, stabilu augstu kvalitāti un lielus apjomus – Latvijas piena pārstrādes uzņēmumiem ir problemātiski nodrošināt.
2. Piena pārstrādes uzņēmumu eksportspējas veicināšanai šobrīd Latvijā nav vienotas nozares eksporta programmas;

Konkurences jomā:

4.4. Nepietiekami efektīva piena kvalitātes valsts uzraudzība

Tā rezultātā tirgū var nonākt neatbilstošas kvalitātes vai neatbilstoši marķēti piena produkti, kas kropļo godīgas konkurences nosacījumu īstenošanos piena resursu un gala produktu tirgū, kā arī, atsevišķos gadījumos, maldina patērētāju.

4.5. Nevienlīdzīgi konkurences nosacījumi Latvijas iekšējā tirgū dažādiem piena aprītē iesaistītajiem uzņēmumiem

To raksturo atšķirīgas veterinārās un higiēnas prasības dažādiem piena aprītes sistēmas dalībniekiem; kā arī atsevišķus tirgus dalībniekus diskriminējoši nosacījumi atbalsta saņemšanai.

4.6. Lietuvas piena pārstrādes uzņēmumi īsteno mērķtiecīgu spiedienu Latvijas tirgū, piedāvājot augstāku piena iepirkuma cenu kā savas valsts ražotājiem

Augstākas svaigpiena iepirkuma cenas piedāvāšana Latvijas tirgū nekā pašmāju tirgū rada aizdomas par iespējamu negodīgu konkurenci no Lietuvas uzņēmumu puses, kā rezultātā:

1. notiek svaigpiena izvešana pārstrādei uz Lietuvu, attiecīgi paaugstinot Latvijas piena industrijas izmaksas un tādējādi mazinot to konkurētspēju. Maksājot tirgum neadekvāti augstu Lietuvas uzņēmumu diktēto svaigpiena iepirkuma cenu 170-190 LVL/t, Latvijas piena pārstrādes uzņēmumi nespēj konkurēt ne Latvijas, ne citvalstu piena galaproduktu tirgos;
2. tiek paaugstinātas Latvijas uzņēmumu ražoto piena pārstrādes galaproduktu tirgus cenas;
3. ir radīts pamats lētāk saražota Lietuvas piena produktu iekļūšanai Latvijas tirgū.

Vertikālās integrācijas jomā:

4.7. Vāji attīstīta vertikālā koordinācija starp piena produktu pievienotās vērtības ķēdē iesaistītajiem posmiem

Kopš 2006. gada rudens ir saasinājušās pretrunas starp Latvijas piena pārstrādes industriju un piena ražotājiem, kurus pārstāv ražotāju kooperatīvi, par svaigpiena pārdošanas cenu un izvešanu uz Lietuvu.

Situāciju piena nozarē vēl vairāk saasina:

1. izmaiņas valsts atbalsta politikā – piena PVTM atsaistīšana no ražošanas jau 2007. gadā;
2. piena kvotas cenas sadārdzināšanās saimniecību ražošanas paplašināšanās vajadzībām;
3. ražošanas resursu tālāka sadārdzināšanās.

5. Programmai izvirzītie mērķi un uzdevumi

Programmas stratēģiskais mērķis: Latvijas piensaimniecības sistēmas konkurētspējas nodrošināšana vidējā termiņā un sektora sagatavošana iespējamai tālākai piena KTO liberalizācijai.

Programmas uzdevums: Sagatavot rīcības plānu, izmantojot pieejamos institucionālos un atbalsta politikas instrumentus un nepieciešamības gadījumā veidojot jaunus.

6. Programmas struktūra

Programma sastāv no trīs galvenajām problēmorientētām tematiskajām sadaļām un kopsavilkuma sadaļas, kurā apkopota informācija par veicamo darbību kopumu, to izpildes termiņiem, nepieciešamo finanšu resursu apjomu un avotiem.

Izvirzītas šādas problēmorientētās tematiskās sadaļas:

- a) Piena kvalitātes uzlabošanas programma – aptver problēmas un paredz risinājumus konkurences jomā – ar piena un piena produktu kvalitāti saistītos jautājumos;
- b) Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programma – aptver problēmas un paredz risinājumus piena pārstrādes, konkurences un vertikālās integrācijas jomā;
- c) Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programma – aptver problēmas un paredz risinājumus piena ražošanas jomā.

Tematiskās sadaļas izstrādes procesā ir saskaņotas ar piena ražotāju, pārstrādātāju, nozares vadības un saistīto kontrolējošo institūciju pārstāvjiem.

II Piensaimniecības nozares attīstības mērķi un uzdevumi

Piensaimniecības nozares attīstības **mērķis** – efektīvi izmantot Latvijas lauksaimniecības esošo potenciālu, iekļaujoties ES KLP noteiktajos piena iepirkuma kvotas apjomos un sagatavoties darbībai liberalizētas ES tirgus un atbalsta politikas apstākļos.

Lai sasniegtu piensaimniecības nozares attīstības mērķi, ir izvirzīta virkne veicamo uzdevumu – gan privātajam sektoram, gan valsts politikas veidotājiem, gan valsts uzraudzības institūcijām.

Uzdevums privātajam sektoram:

Paaugstināt produkta ražošanas efektivitāti, vienlaikus attīstot salīdzinoši dārgāk pārdodama piena un tā pārstrādes produktu ražošanas nozares gala produkta ražošanu un virzību tirgū un samazinot ražošanas neproduktīvās izmaksas.

Uzdevumi valsts politikas veidotājiem:

1. Pilnveidot institucionālo vidi;
2. Nodrošināt godīgu konkurenci;
3. Izstrādāt efektīvas atbalsta programmas.

Uzdevumi valsts uzraudzības institūcijām:

4. Nodrošināt uzraudzības sistēmas efektīvu funkcionēšanu;
5. Nodrošināt soda neizbēgamību pārkāpumu gadījumos;
6. Mazināt birokrātiju.

III Piena kvalitātes uzlabošanas programma

1. Problēmu definējums

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 852/2004 par pārtikas produktu higiēnu, piena produktu nekaitīgums ir jānodrošina visos piena aprites posmos, sākot ar primāro ražošanu, un **galvenie atbildīgie par piena un piena produktu nekaitīgumu ir piena aprītē iesaistītie tirgus dalībnieki.**

Pārtikas aprites valsts uzraudzības un kontroles sistēmas uzdevums, kuru īsteno Pārtikas un veterinārais dienests (PVD), piena aprītē ir nodrošināt kārtību un noteikto prasību izpildi, kā rezultātā aprītē nonāktu patērētāju veselībai un dzīvībai nekaitīgi un droši produkti, tādējādi radot apstākļus cilvēku veselības veicināšanai un saglabāšanai, patērētāju tiesību aizsardzībai, pārtikas izraisīto saslimšanu līmeņa samazināšanai, patērētāju tiesību aizsardzībai, iekšējā pārtikas tirgus sakārtošanai, Latvijā ražotās pārtikas konkurētspējas palielināšanai iekšējā un starptautiskajā tirgū.

Piena aprītē iesaistīto tirgus dalībnieku neapmierinātība ar situāciju Latvijas piensaimniecībā, kā arī PVD inspektoru veikto plānveida pārbažu rezultāti, ņemot svaigpiena paraugus izmeklēšanai uz antibakteriālo vielu un produktīvajiem dzīvniekiem aizliegto zāļu klātbūtni pienā (2007. gada četros mēnešos divos gadījumos kopienā atklāta hloramfenikola klātbūtne – hloramfenilols nedrīkst būt ne pienā, ne piena produktos, jo to ir aizliegts lietot produktīviem dzīvniekiem), liecina par noteikto prasību neievērošanu piena aprītē un atsevišķos tās posmos. Būtiskākie risināmie jautājumi apkopoti trīs problēmu grupās.

1.1. Piena aprites valsts uzraudzības sistēma ir nepietiekami efektīva atsevišķos piena aprites posmos

1.1.1. Svaigpiena kvalitātes uzraudzība

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Regulu Nr.853/2004, ar ko nosaka īpašus higiēnas noteikumus attiecībā uz dzīvnieku izcelsmes pārtiku, regulāri tiek veikta katra ražotāja svaigpiena paraugu ņemšana un analizēšana, lai pārliecinātos par svaigpiena nekaitīgumu, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

PVD ņem svaigpiena paraugus saskaņā ar atliekvielu kontroles un uzraudzības plānu, kontrolējot inhibitoru iespējamo klātbūtni svaigpienā. Pārējo svaigpiena izmeklēšanu veic privātie tirgus dalībnieki – galvenokārt piena pircēji. Svaigpienu uz baktēriju kopskaitu izmeklē ne retāk kā 2 reizes mēnesī, uz somatiskajām šūnām – ne retāk kā reizi mēnesī. Šie izmeklējumi nepieciešami, lai noteiktu svaigpiena nekaitīgumu. Paraugus ņem piena pircējs. **Valsts uzraudzība pār svaigpiena paraugu panemšanas procesu šobrīd netiek īstenota.**

Paraugus izmeklē akreditētajās laboratorijās, kuras piedāvā šādus pakalpojumus. **Šo laboratoriju ikdienas darba izpilde šobrīd netiek uzraudzīta.**

Svaigpiena kvalitātes laboratorisko izmeklējumu rezultāti tiek saglabāti atšķirīgās datu bāzēs un netiek centralizēti apkopoti, kas neļauj pilnvērtīgi īstenot risku vadību šajā jomā. Informācija par baktēriju kopskaitu un somatisko šūnu skaitu no laboratorijas tiek nosūtīta svaigpiena pircējam, kurš informē par svaigpiena kvalitātes rādītājiem attiecīgo svaigpiena ražotāju un arī sagatavo informāciju valsts statistikas vajadzībām. Svaigpiena paraugu laboratorisko izmeklējumu rezultāti uz atliekvielām glabājas PVD datu bāzē.

Nav vienotas datu bāzes par visiem izmeklējumiem, kas veikti katram svaigpiena ražotājam, līdz ar to sistēma nav caurspīdīga un nav pilnībā novērsts laboratorisko izmeklējumu rezultātu viltošanas risks.

Piena pircējs Latvijā var būt jebkura juridiska persona, kurai ir ZM Piena komisijas izdota atļauja. No valsts uzraudzības viedokļa tās visas ir piena aprītē iesaistītas personas, tomēr pašlaik to darbību reglamentējošās prasības nav harmonizētas.

Lai nodrošinātu atbildības pēctecību par produkta kvalitāti visā piena aprītē, visus piena pircējus jāuztver kā piena aprites dalībniekus ar vienādu atbildību un uzraudzības kārtību.

1.1.2. Piena produktu kvalitātes uzraudzība

PVD īsteno piena produktu kvalitātes uzraudzību saskaņā ar atliekvielu kontroles un uzraudzības plānu, kontrolējot produktu nekaitīgumu, kā arī uzraugot piena produktu atbilstību MK 2003. gada 16. septembra noteikumiem Nr.521 „Klasifikācijas, kvalitātes un marķējuma prasības piena produktiem, saliktiem piena produktiem un piena produktu izstrādājumiem”, kas paredz, ja piena produktu izstrādājumiem ir pievienoti augu tauki, kas daļēji vai pilnīgi aizstāj piena taukus, produkta marķējumā obligāti jābūt norādei "Ar augu taukiem". Neraugoties uz PVD kontrolēm, **pastāv aizdomas, ka aprītē var nonākt un nonāk piena produkti ar paaugstinātu mikrobioloģisku (bakterioloģisku) un fizikāli ķīmisku elementu klātbūtni, dzeramais piens ar inhibitorvielu klātbūtni, kā arī krējums un sieri, kuru saturā ir augu tauki, bet marķējumā nav attiecīgas, tiesību aktos noteiktas atzīmes.**

1.2. Piena aprites dalībniekiem ir nepietiekama motivācija ražot un pirkt augstākas kvalitātes svaigpienu

Latvijā svaigpienu ražo 50 878 saimniecībās, no tām 21 181 saimniecības realizē svaigpienu pārstrādei, savukārt svaigpiena pirksnā iesaistītas 67 juridiskas personas. Svaigpiena tirgū ir asa konkurence starp piena pircējiem, un **svaigpiena ražotājiem ir plašas iespējas sadarbības partneru izvēlei un nomainai.**

Nemot vērā, ka Latvijā nav vienotas datu bāzes par visiem laboratoriskajiem izmeklējumiem, kas veikti katram svaigpiena ražotājam, kā arī pastāvošo praktisko iespēju viltot svaigpiena kvalitātes novērtējumu rezultātus un tādējādi slēpt patieso situāciju svaigpiena kvalitātes jomā, ir pamats aizdomām, ka svaigpiena tirgū valda negodīga konkurence.

Negodīgas konkurences rezultātā svaigpiena ražotājiem zūd motivācija uzlabot svaigpiena kvalitāti:

- a) nepietiekama svaigpiena ražotāju uzraudzība no valsts puses, un apstākļos, kad svaigpiena ražotājiem nav obligāta paškontrolē (līdz šim PVD saimniecībās veikusi tikai vizuālo kontroli), svaigpiena ražotāju paškontroles sistēma nav attīstīta;
- b) augsta iespējamība un uz to balstīta ražotāju paļāvība, ka svaigpiena pircējs nopirks jebkuras kvalitātes svaigpienu (konkurence svaigpiena tirgū un nepieciešamība nodrošināt pārstrādes jaudu noslodzi);
- c) neziņa par ražotā svaigpiena patiesajām kvalitātes problēmām (pastāvot iespējai viltot svaigpiena kvalitātes analīžu rezultātus, nevar izslēgt iespēju, ka svaigpiena ražotāji saņēmuši nepatiesu informāciju par ražoto svaigpienu).

Pastāvot iespējai slēpt patieso situāciju svaigpiena kvalitātes jomā, kā arī ņemot vērā nopietno konkurenci svaigpiena tirgū, iespējams, arī svaigpiena pircēju vidū ir motivācijas trūkums mudināt svaigpiena ražotājus uzlabot kvalitāti, jo, iepērkot zemākas kvalitātes pienu, ir iespēja maksāt zemāku cenu.

1.3. Zāļu nelegāla lietošana saimniecībās un ar zāļu un citu ražošanas procesā izmantotu ķīmisko vielu atliekām piesārņota piena ielaišana aprītē

Augsto izmaksu dēļ, kas saistītas ar veterinārārstu sniegto pakalpojumu izmantošanu, neskaidrība par veterinārmedicinā lietoto zāļu cenas veidošanās principiem, kā arī **veterināro zāļu lieltirgotavu nekontrolētā darbība** rada situāciju, ka **saimniecībās veterināro zāļu lietošana notiek nelegāli**, to pastiprina valsts uzraudzības institūciju nespēja nodrošināt efektīvu ražotāju uzraudzību un sodīšanu nepieciešamības gadījumā.

Ražotāju atbildības, zināšanu un ražošanas prasmju trūkuma dēļ pastāv augsta iespējamība piena aprītē nonākt svaigpienam, kurā ir zāļu vai citu inhibitorvielu klātbūtne.

2. Programmas mērķis, uzdevumi un principi

Piena kvalitātes uzlabošanas programmas **mērķis** ir nodrošināt rīcības, lai Latvijā viss pārstrādei un tirdzniecībai piegādātais svaigpiens pilnībā atbilst ES regulās un nacionālajos normatīvajos aktos noteiktajām kvalitātes prasībām (somatisko šūnu daudzums, baktēriju kopskaits, inhibitorvielu klātbūtne) un novērsta nekvalitatīva svaigpiena un piena produktu nonākšana tirgū.

Piena kvalitātes uzlabošanas programmas **uzdevumi**:

- 1) pilnveidot piena aprites valsts uzraudzības sistēmu;
- 2) izveidot vienotu piena kvalitātes datu bāzi un nodrošināt pamatu tās turpmākai funkcionēšanai;
- 3) veicināt informācijas, apmācību un konsultatīvās palīdzības pieejamību svaigpiena ražotājiem.

Piena kvalitātes uzlabošanas programmas **principi**:

- 1) piena kvalitātes nodrošināšanas sistēmas pamatos ir attiecības un savstarpējā atbildība starp svaigpiena ražotājiem un svaigpiena pircējiem, un piena aprites valsts uzraudzības institūciju īstenotās aktivitātes nedrīkst tās aizstāt;
- 2) piena aprites valsts uzraudzības institūciju veiktās pārbaudes pēc satura atbilst sasniedzamajam mērķim;
- 3) vienādas prasības un to uzraudzība visiem piena aprītē iesaistītajiem dalībniekiem;
- 4) visos piena aprites posmos tiek nodrošināta atbildība par pārkāpumu un soda neizbēgamība;
- 5) piena aprites valsts uzraudzības sistēmas atbildības zona ir visa Latvijas teritorija (vietējā tirgū aprītē esošais svaigpiens un piena produkti – gan valstī ievestie, gan no valsts izvedamie).

3. Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķa sasniegšanai

Izvirzīto problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai jāveic pasākumu kopums trīs galvenajos virzienos:

3.1. Piena aprites valsts uzraudzības sistēmas pilnveidošana

Tiks pilnveidota piena aprites valsts uzraudzības sistēma, novēršot tajā konstatētos trūkumus (skat. 1. pielikuma 1. darbības virzienu):

- a) visi piena pircēji uztverti kā vienādi atbildīgi piena aprites dalībnieki;
- b) pastiprināta svaigpiena ražotāju uzraudzība (kontroles lapas papildinot ar jautājumiem, kas saistīti ar ražošanas paškontroli un uzsākot svaigpiena paraugu ņemšanu un laboratorisku izmeklēšanu);
- c) uzsākta svaigpiena paraugu ņemšanas uzraudzība;
- d) uzsākta akreditēto laboratoriju ikdienas darba izpildes uzraudzība;
- e) kontrolēti Latvijas vietējā tirgū pieejamie piena produkti uz inhibitorvielu, mikrobioloģisko un fizikāli ķīmisko elementu klātbūtni un produkta satura atbilstību marķējumam.

3.2. Vienotas svaigpiena kvalitātes datu bāzes izveide

Tiks izveidota vienota svaigpiena kvalitātes datu bāze (skat. 1. pielikuma 2. darbības virzienu), kurā:

- a) automātiski nonāks un uzkrāsies informācija par visiem svaigpiena kvalitātes analīžu rezultātiem, kas veikti katram Latvijas svaigpiena ražotājam;
- b) uzkrājoties informācijai par neatbilstošas kvalitātes pienu, piena ražotājam tiks aizliegts mainīt piena pircēju moratorija periodā;
- c) ievietotie dati ar autorizētas pieejas starpniecību būs pieejami svaigpiena ražotājiem (individuāli, tikai par savas produkcijas kvalitāti), svaigpiena pircējiem (individuāli, tikai par saviem sadarbības partneriem), CVI un PVD (par visiem svaigpiena ražotājiem un pircējiem).

3.3. Informācijas, mācību un konsultāciju pieejamības veicināšana

Tiks veikti pasākumi, lai veicinātu informācijas, apmācību un konsultāciju pieejamību svaigpiena ražotājiem, lai palīdzētu novērst svaigpiena kvalitātes problēmas un vairotu saimniecību vadītāju zināšanas par zāļu un citu ķīmisko vielu lietošanas ierobežojumiem (skat. 1. pielikuma 3. darbības virzienu):

- a) Nacionālā Piena kvalitātes uzlabošanas servisa attīstība LLKC;
- b) piena kvalitātes uzlabošanas informatīvo bukletu izstrāde;
- c) “piena ražošanas vadlīniju, paškontroles” dokumentācijas vadības žurnāla izstrāde;
- d) semināru un apmācības kursu organizēšana;
- e) piena ganāmpulku pārraudzības sistēmas uzlabošana.

4. Nepieciešamās darbības

3.tabula. Nepieciešamās darbības Piena kvalitātes uzlabošanas programmas ietvaros

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
1.Darbības virziens: Piena aprites valsts uzraudzības sistēmas pilnveidošana			
1.1.Apakšvirziens: visu svaigpiena pircēju uztveršana par piena aprites dalībniekiem			
1.1.1. Visu svaigpiena pircēju definēšana par piena aprites dalībniekiem	Nodrošināta vienāda attieksme pret visiem viena tirgus dalībniekiem (paškontroles ieviešana visos posmos un visiem tirgus dalībniekiem), kā arī radīti priekšnoteikumi nepārtrauktas atbildības pēctecībai par produkta kvalitāti visos tā aprites posmos	Ieviest praksē nekavējoties	ZM VPD
1.2.Apakšvirziens: svaigpiena ražotāju uzraudzības pastiprināšana			
1.2.1.PVD inspektoru, tajā skaitā mobilo inspektoru apmācības svaigpiena paraugu ņemšanā (arī paraugu ņemšanas procesa uzraudzībai) un par paškontroli novietnēs un tās kontroli	Radīti priekšnoteikumi, lai valsts uzraudzības institūcijas prastu veikt pārbaudes un veikto pārbažu saturs atbilstu sasniedzamajam rezultātam	Līdz 2007. gada 1. jūnijam	PVD
1.2.2.PVD uzraudzība novietnēs	Nodrošināta ap 1000 svaigpiena paraugu ņemšana mēnesī svaigpiena kvalitātes kontrolei un nodrošināta paškontroles pasākumu un procedūru ievērošanas uzraudzība	Darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūnijā. Turpināt nepārtraukti, uzraudzības intensitāti izvērtējot ik gadu atbilstoši situācijai.	PVD
1.3.Apakšvirziens: svaigpiena paraugu ņemšanas uzraudzība			
1.3.1.PVD uzraudzība pār svaigpiena paraugu ņemšanu	Nodrošināta svaigpiena paraugu ņemšanas uzraudzība	Nepārtraukts. Darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūlijā	PVD
1.4.Apakšvirziens: visu svaigpiena pircēju uztveršana par piena aprites dalībniekiem			
1.4.1. Visu svaigpiena pircēju definēšana par piena aprites dalībniekiem	Nodrošināta vienāda attieksme pret visiem viena tirgus dalībniekiem (paškontroles ieviešana visos posmos un visiem tirgus	Ieviest praksē nekavējoties	ZM VPD

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
	dalībniekiem), kā arī radīti priekšnoteikumi nepārtrauktas atbildības pēctecībai par produkta kvalitāti visos tā aprites posmos		
1.5. Apakšvirziens: PVD kontrole pār laboratoriju ikdienas darbu			
1.5.1. PVD inspektoru apmācības par laboratoriju ikdienas darba uzraudzību	Radīti priekšnoteikumi, lai valsts uzraudzības institūciju veikto pārbaūžu saturs atbilst sasniedzamajam rezultātam	Līdz 2007. gada 1. jūnijam	PVD
1.5.2. NDC auditi laboratorijās	Nodrošināta laboratoriju ikdienas darba izpildes uzraudzība	Nepārtraukts, darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūnijā	NDC
1.6. Apakšvirziens: Latvijas vietējā tirgū pieejamo piena produktu kontroles uz inhibitoru, mikrobioloģisko un fizikāli ķīmisko elementu klātbūtni veikšana un produktu satura atbilstības marķējumam kontrole			
1.6.1. Nacionālās kvalitātes uzraudzības sistēmas piena produktiem pilnveidošana	Palielināts esošo paraugu ņemšanas skaits; izveidota jauna programma inhibitorvielu kontrolei dzeramajā pienā, informējot patērētājus par pārbaūžu rezultātiem un sodot saskaņā ar APK un KPK; akciju veidā reizi ceturksnī veikta piena produktu satura un marķējuma atbilstības pārbaude un sodīti pārkāpēji; uzraudzībā iekļauta piena produktu pārbaudīšana uz organoleptiskiem, fizikāli ķīmiskiem un mikrobioloģiskiem rādītājiem	Nepārtraukts; darbību uzsākt līdz 2007. gada 1. jūnijam	PVD
1.6.2. Salīdzinoša pētījuma par higiēnas rādītājiem Latvijas vietējā tirgū esošajos piena produktos veikšana	Patērētāji informēti par piena produktu kvalitāti un nekaitīgumu	Līdz 2007. gada oktobrim	ZM VPD (atrod īstenotāju)
2. Darbības virziens: Vienotas svaigpiena kvalitātes datu bāzes izveide			
2.1. Vienotas piena kvalitātes datu bāzes izveidošana	Novērsta iespēja aprītē ielaist atšķirīgu informāciju par svaigpiena kvalitāti; radīta iespēja atklāt informācijas viltošanas gadījumus; radīti priekšnoteikumi sekot līdz katra svaigpiena ražotāja produkcijas kvalitātes rādītājiem un novērst negodīgu konkurenci svaigpiena tirgū; radīti priekšnoteikumi efektīvākai valsts uzraudzības nodrošināšanai	Līdz 2007. gada 1. novembrim	LDC
2.2. Reģistra sistēmas (t. sk., svaigpiena paraugu numurēšanas un stobriņa marķēšanas etiķetes) izstrāde	Nodrošināta ņemto paraugu izsekojamība un konfidencialitāte	Paralēli datu bāzes izveidei	LDC
2.3. Sākotnējās informācijas savākšana datu bāzes	Akcijas veidā īsā laikā radīts pamats datu bāzes darbības uzsākšanai	Uzreiz pēc datu bāzes izveides	PVD

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
darbības uzsākšanai			
2.4.Svaigpiena iepirkuma vidējās cenas (atsevišķi uzņēmumos un valstī) publiska pieejamība	Radīti priekšnoteikumi, lai svaigpiena ražotāji un svaigpiena pircēji varētu sekot līdzi sava piena cenai un kopējām tirgus tendencēm valstī, tādējādi veicinot svaigpiena kvalitātes analīžu rezultātu viltošanas novēršanu	Nepārtraukts; darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada 1. jūlijam	LCPS
3. Darbības virziens: Informācijas, mācību un konsultāciju pieejamības veicināšana			
3.1.Nacionālā Piens kvalitātes uzlabošanas servisa attīstība LLKC	Radīti priekšnoteikumi svaigpiena ražotājiem sniegt konsultatīvu palīdzību kvalitātes problēmas novēršanā; izstrādāti piens kvalitātes uzlabošanas plāni 5000 saimniecībās	Līdz 2013.g.; darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada 1.jūnijā	LLKC
3.2.Piens kvalitātes uzlabošanas informatīvo materiālu izstrāde (t.sk. skaidrojums par piens pircēju), pavairošana un izplatīšana	Izstrādāti, pavairoti un izplatīti informatīvā materiāla 15 000 eksemplāru	Līdz 2007. gada 1. jūlijam	Valsts iepirkuma konkursa uzvarētājs
3.3.“Piens ražošanas vadlīniju, paškontroles” dokumentācijas vadības žurnāla izstrāde un pavairošana	Izstrādāti internetā pieejami “Piens ražošanas vadlīniju, paškontroles” dokumentācijas vadības žurnāli	Līdz 2007. gada 1. jūlijam	Valsts iepirkuma konkursa uzvarētājs
3.4.Semināru un apmācības kursu organizēšana	Radīta zināšanu pieejamība rajonu un pagastu līmeņos par ganāmpulka veselības un produkcijas kvalitātes uzlabošanas jautājumiem	Līdz 2013.g. darbību uzsākt atbilstoši un saskaņā ar LAP	Apmācību sniedzēji
3.5.Piens ganāmpulku pārraudzības sistēmas uzlabošana	Radīti priekšnoteikumi svaigpiens kvalitātes uzlabošanas plānu izstrādei saimniecībās	Nepārtraukts	LDC

* – detalizēts darbību izklāsts, ietverot dokumentus, kuros jāveic korekcijas, kā arī šo korekciju redakcijas projekti, pievienots 1. pielikumā.

5. Nepieciešamais finansējums

Nepieciešamais finansējums 2007. – 2013. gadam piens kvalitātes uzlabošanas programmas īstenošanai apkopots 4. tabulā.

4. tabula. Nepieciešamais finansējums piena kvalitātes uzlabošanas programmas īstenošanai 2007.- 2013. gadam (tūkst.Ls)

Darbības virziens	Nepieciešamais finansējums, tūkst. Ls		Līdzekļu avots
	2007.g.	2008.-2013.g.	
1. Vienotas svaigpiena kvalitātes datu bāzes izveide:	127,8	331,2	Valsts budžets
1.1. Investīcija datu bāzes izveidošanai	82,8	-	
1.2. Datu bāzes uzturēšanas izdevumi (katru gadu)	-	223,2	
1.3. Reģistra sistēmas (t.sk., svaigpiena paraugu numurēšanas un stobriņu marķēšanas etiķetes) izstrādei	45,0	108,0	
2. Piena aprites valsts uzraudzības sistēmas pilnveidošana:	259,3	2 608,8	Valsts budžets
2.1. svaigpiena ražotāju uzraudzības pastiprināšana	237,5	1 425,0	
2.2. Svaigpiena paraugu noņemšanas uzraudzība (jaunā politikas iniciatīva 2008.-2011.gadam)	-	1 053,0	
2.3. akreditēto laboratoriju darbības uzraudzība	21,8	130,8	
Kopā:	387,1	2 940,0	
3. Informācijas, mācību un konsultāciju pieejamības veicināšana	50,0	300,0	Subsīdiju programma

IV Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programma

1. Problēmu definējums

1.1. Piena produkcijas eksporta struktūrā dominē industriālie piena pamatprodukti

Piena pārstrādē dominē masu produkti (piens, skābpiena produkti, siers, sviests, suliņu pulveris), kuru realizācijas cenu noteic situācija ES un pasaules tirgū, tādējādi uzņēmumi nespēj ietekmēt cenu veidošanos, tādējādi kompensējot ražošanas izmaksu paaugstināšanos. 26% no Latvijā saražotās piena pārstrādes produkcijas tiek eksportēts. Lai gan eksportā dominē siers, kas vērtējams kā augstas cenas produkts, eksportēto piena produktu vidējā cena 2006.gadā bija Ls 0,47/kg. Tas nozīmē, ka eksportē galvenokārt industriālos produktus, ko izmanto vai nu citu pārtikas produktu ražošanā vai citādi apstrādā, pirms tie nonāk pie patērētājiem.

1.2. Piena industrijas produktu struktūrā ir nepietiekams konkurētspējīgas augstas pievienotās vērtības produkcijas apjoms

Svaigpiena cenas, sākot ar 2003.gadu, palielinājušās straujāk nekā piena pārstrādes produktu cenas. Bet Latvijas piena nozares pārdošanas struktūrā joprojām dominē zemas cenas produkti. Pie augstākas cenas produktiem (ņemot vērā piena pārstrādes produktu realizācijas cenas), pieskaitāmi sieri, sviests, biezpiens, vājpiena un suliņu pulveris, bet zemās cenas raksturīgākie produkti ir piens un krējums. Laikā no 2000. gada līdz 2005. gadam palielinājās augstākas realizācijas cenas produktu īpatsvars. Izsakot 2005.gada produkcijas apjomus 2000.gada cenā, vidējā produkcijas cena šajā laika posmā palielinājusies – vidējā cena 2000.gadā 0,36 Ls/kg, bet 2005.gadā – 0,45Ls/kg, tomēr realizācijas apjomā joprojām dominē zemas cenas produkti, par ko liecina zemā vidējā cena. Savukārt, 2006. gadā būtiski samazinājusies Latvijas eksportēto piena produktu vidējā vienības cena.

1.3. Pienrūpniecībā trūkst kvalificēts darbaspēks

Kvalificēta darbaspēka trūkums rada problēmas produktu ar augstu pievienoto vērtību izstrādē, kā arī esošo produktu pilnveidošanā.

1.4. Palielinās piena kā izejvielas īpatsvars piena produktu eksportā

Piena kā nepārstrādātas izejvielas realizācija ārvalstu tirgos rada papildus slogu uz valstī strādājošajiem pārstrādes uzņēmumiem, jo neizmantotās jaudas palielina fiksēto izmaksu apjomu uz vienu produkcijas vienību, kas, savukārt, samazina uzņēmumu starptautisko konkurētspēju.

1.5. Mazumtirdzniecības ķēdes pastiprina spiedienu uz pārstrādātājiem

Latvijas svaigpiena vidējā iepirkuma cena ievērojami palielinājās pēc Latvijas pievienošanās ES kopējam tirgum, kas saistīts ar cenas izlīdzināšanos ES iekšienē, tomēr vietējā piena pārstrādes sektora iespējas samaksāt par piena resursiem ierobežo konkurence piena produktu galapatēriņa tirgū.

Kopš 1995. gada ir mainījusies trīs ķēdes posmu loma galaprodukta mazumtirdzniecības cenas veidošanā. Pārstrādes posma ietekme ir samazinājusies, bet izejvielas ražošanas un izplatības posma ietekme – palielinājusies, jo to ietekmēja ķēdes dalībnieku kooperācija apstrādes posmā un produkcijas izplatītāju tirgus spēka koncentrēšanās.

1.6. Zems piena produktu patēriņš Latvijā salīdzinājumā ar citām ES valstīm

Pārtikas patēriņa tendences liecina par kopējo piena produktu patēriņa pieaugumu, tomēr kopumā piena patēriņš Latvijā atpaliek no vidējā patēriņa līmeņa Eiropas Savienībā.

1.7. Nevienlīdzīgi atbalsta saņemšanas nosacījumi dažādiem tirgus dalībniekiem

Pašreizējos valsts atbalsta saņemšanas noteikumos un arī plānotajos atbalsta pasākumos, t.sk. arī ES Strukturālo fondu pasākumos, ir ietvertas normas, kas atsevišķām uzņēmumu grupām paredz īpaši labvēlīgus nosacījumus atbalsta saņemšanai. Ir identificēti vairāki diskriminējošie nosacījumi:

- LAP atbalsta programmas „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” projektā iekļautie projektu vērtēšanas kritēriji dod priekšroku kooperatīviem;
- LAP atbalsta programmas „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” projektā kooperatīviem atbalsta intensitāte paredzēta par 5%, lielāka, salīdzinot ar citiem atbalsta pretendentiem;
- LAP atbalsta programmas „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” projektā atbalsta intensitāte diferencēta atkarībā no uzņēmuma lieluma – mazajiem un vidējiem uzņēmumiem 40% intensitāte, pārējiem 25%;
- ir atbalsts ražotāju grupām, kas atzītām kooperatīvām sabiedrībām pirmajos 5 darbības gados paredz atbalstu 5 % apmērā no apgrozījuma, kas iegūts no piena realizācijas, bet ne vairāk kā EUR 100 tūkst. gadā, turpmāk atbalsta apjomam pakāpeniski samazinoties.

1.8. Valsts un Eiropas Savienības līdzekļi, iespējams, tiek izmantoti ne efektīvākajos projektos

Neatkarīgi no uzņēmuma pārstrādes efektivitātes un apjoma, visi atbalsta pretendenti ir bijuši tiesīgi pretendēt uz vienādu atbalsta apjomu. Viens no iemesliem šādai situācijai ir līdz šim atbalsta programmās iestrādātie atbalsta saņemšanas kritēriji, kas neizvērtē pilnībā katra atbalsta pretendenta darbības efektivitāti. Šāds princips ir iestrādāts arī plānotajā atbalsta programmā „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”, kas var novest pie tā, ka 2007.-2013. gada atbalsts tiks piešķirts arī neefektīviem uzņēmumiem, kuru konkurētspēja ilgākā laika periodā ir salīdzinoši zema.

1.9. Sadrumstalotība piena pārstrādes rūpniecības nozarē

Pašreiz Latvijā kopumā darbojas 47 piena pārstrādes uzņēmumi. CSP aprēķini liecina, ka nozares iekšienē turpinās uzņēmumu koncentrēšanās – četru lielāko uzņēmumu tirgus daļa no 2000. gada līdz 2005. gadam ir pieaugusi no 45 % līdz 62 %. Lai gan tendence kopumā ir pozitīva, tomēr joprojām saglabājas liels uzņēmumu skaits ar ļoti mazu tirgus daļu. Papildus jāatzīmē, ka, pat ja valsts iekšienē nozares koncentrācijas rādītāji ir augsti, tad plašākā mērogā arī vadošie Latvijas piena pārstrādes uzņēmumi ir salīdzinoši nelieli, kas atvērtā tirgus apstākļos samazina to konkurētspēju standartprodukcijas nišā salīdzinot ar tuvāko dalībvalstu pārstrādātājiem.

Iespējams, uzņēmumu izaugsmi daļēji var kavēt arī tas, ka, sasniedzot noteiktu attīstības sliekšni, saskaņā ar ES Lauku attīstības pasākumu ieviešanas noteikumiem, mainās uzņēmuma piederība lieluma grupai, no kā ir atkarīgas uzņēmuma tiesības saņemt valsts un Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansējumu. Tā piemēram, ja uzņēmumā strādā vairāk nekā 250 darbinieki vai neto apgrozījums pārsniedz 35 140 200 latus, tam atļautā atbalsta intensitāte ir vairs tikai līdz 25 % – nevis 40 %, kas pieļaujama šo sliekšni nesaņiegušiem uzņēmumiem. Savukārt uzņēmumiem, kuros strādā vairāk nekā 750 darbinieki un neto apgrozījums pārsniedz 140 560 800 latus, atbalsts investīcijām nav piešķirams. Kopumā tas var radīt motivāciju uzņēmējiem mākslīgi kavēt uzņēmuma attīstību līdz brīdim, kamēr nav saņemts maksimālais struktūrfondu līdzfinansējuma apjoms.

1.10. Pašreiz nav izmantots vertikālās integrācijas potenciāls

Vertikālā integrācija varētu uzlabot Latvijas piena nozares (piena ražošanas un pārstrādes) konkurētspēju un mazināt izveidojušās pretrunas starp pirmajiem diviem piena produktu vērtības veidošanās ķēdes posmiem – piena ražošanu un piena produktu ražošanu. Piena

ražotāju un piena pārstrādātāju sadarbība notiek līgumu ietvaros, kas parasti tiek slēgti, ilgākais, uz 1 gadu, līdz ar to tie nevar kalpot par garantiju ilgtermiņa sadarbībai. Ārējā spiediena rezultātā ir radusies situācija, kurā spēcīgie ārējie konkurenti var ietekmēt Latvijas svaigpiena tirgu, piedāvājot izdevīgākus piena iegādes nosacījumus un tādējādi veicinot izejvielas izvešanu ārpus Latvijas. Šāda ekspansija pēdējos gados ir novedusi pie tā, ka:

- 1) Latvijas piena pārstrāde izjūt izejvielas (svaigpiena) deficītu;
- 2) ir samazinājusies Latvijas pārstrādes uzņēmumu konkurētspēja izejvielas tirgū, ko iepirkuma cenu pacelšana nespēj pilnībā novērst;
- 3) sadārdzinoties izejvielai, pieaugusi arī gatavās produkcijas cena, kas samazina vietējās piena produkcijas patēriņu un veicina inflāciju.

Detalizēts problēmu apraksts ir pievienots 2. pielikumā.

2. Programmas mērķis un uzdevumi

Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programmas **mērķis:**

uzlabot Latvijas piena pārstrādes nozares konkurētspēju gan vietējā, gan ES iekšējā, gan ārējos eksporta tirgos, veicinot piena pārstrādes uzņēmumu attīstību ar augstāku darbības efektivitāti.

Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programmas **uzdevumi:**

1. Sasniegt vismaz 350 tūkstošu tonnu (izteikts piena ekvivalentā) piena produktu eksporta apjomu;
2. Paaugstināt ražošanas efektivitāti piena pārstrādes posmā;
3. Piena pārstrādes produktu ražošanas un eksporta struktūras optimizācija;
4. Vairoto piena ražošanā un pārstrādē iesaistīto zināšanas – apmācību organizēšana par ražošanas efektivitātes un konkurētspējas paaugstināšanu;
5. Izstrādāt eksporta veicināšanas programmu;
6. veicināt piena produktu patēriņu Latvijas tirgū;
7. Veicināt piena nozares integrāciju un konsolidāciju.

3. Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai

Izvirzīto problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai ir veicams darbību kopums vairākos galvenajos virzienos:

3.1. Augstas pievienotās vērtības produktu ražošanas veicināšana

Tiks paredzēts atbalsts produktu un tehnoloģiju izstrādei un ražošanai (skat. 3. pielikuma 1. darbības virzienu).

3.2. Konkurētspējīgu piena produktu radīšana un attīstība

Tiks atbalstīta no nacionālajām subsīdijām piena pārstrādes uzņēmumu sadarbība ar starptautiskām piena produktu laboratorijām (centriem) produktu izstrādē un pilnveidošanā.

Tiks izstrādāts piena produktu attīstības Latvijas centra izveides tehniski ekonomiskais un organizatoriskais pamatojums (skat. 3. pielikuma 2. darbības virzienu).

3.3. Darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana

Tiks atbalstīta no nacionālajām subsīdijām uzņēmumu produktu izstrādes speciālistu tālāka apmācība un kvalifikācijas celšana (skat. 3. pielikuma 3. darbības virzienu).

3.4. Konkurētspējīga Latvijas piena pārstrādes produktu „eksporta” potenciāla attīstība

Tiks izstrādāta un realizēta eksporta veicināšanas programma, atbalstot piena pārstrādes uzņēmumu aktivitātes ārējo tirgu apgūšanas jomā.

Tiks atbalstītas investīcijas, kas paredzētas tādu piena produktu ražošanai, kuru mērķa tirgus ir ārpus Latvijas (skat. 3. pielikuma 4. darbības virzienu).

3.5. Mazumtirdzniecības ķēžu spiediena mazināšana uz pārstrādātājiem

Tiks veicināta izstrādāto „Konkurences likuma” grozījumu, kas paredz būtiskas ietekmes definīciju mazumtirdzniecības uzņēmumiem un aizliegumu to ļaunprātīgi izmantot, apstiprināšana (skat. 3. pielikuma 5. darbības virzienu).

3.6. Piena produktu patēriņa veicināšana Latvijā

Tiks izstrādāta piena produktu patēriņa veicināšanas programma (skat. 3. pielikuma 6. darbības virzienu).

3.7. Nevienlīdzīgu atbalsta saņemšanas nosacījumu novēršana

Tiks atcelts plānotās atbalsta programmas „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” nosacījums par papildus atbalsta intensitāti 5 % apmērā kooperatīvajām sabiedrībām vai to izveidotam uzņēmumam (skat. 3. pielikuma 7. darbības virzienu).

Tiks izvērtēta atbalsta ražotāju grupām piešķiršanas iekļaušana LAP 2007.-2013. gadam mērķniecība.

3.8. Konkurētspējīgu piena pārstrādes uzņēmumu izveidošanas veicināšana

Tiks piesaistīts maksimālais projekta attiecināmo izmaksu apjoms pasākuma „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” ietvaros atbalsta pretendenta uzņēmuma lielumam, kas tiek vērtēts pēc pārstrādātā piena apjoma.

Piena pārstrādes uzņēmumu apvienošanās gadījumā tiks piesaistīts maksimālais projekta attiecināmo izmaksu apjoms konsolidētā uzņēmuma lielumam, kas tiek vērtēts pēc apgrozījuma (skat. 3. pielikuma 8. darbības virzienu).

3.9. Latvijas piena nozares integrācijas veicināšana

Vertikālās integrācijas veicināšanai pasākuma „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” ietvaros tiks atbalstīta maksimālā projekta attiecināmo izmaksu apjoma palielināšana piena pārstrādes uzņēmumiem, kurus pārvalda kooperatīvās sabiedrības, kā arī piena pārstrādes uzņēmumiem, kuri pārņem vai veido piena ražošanas uzņēmumus (skat. 3. pielikuma 9. darbības virzienu).

3.10. Valsts un ES Strukturālo fondu atbalsta izlietošanas efektivitātes paaugstināšana

Programmas izstrādes laikā tika piedāvāts ieviest atbalsta pretendenta efektivitātes novērtēšanas kritēriju pasākuma „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” ietvaros. Tomēr, ņemot vērā, ka līdzšinējās atbalsta administrēšanas laikā nav izdevies identificēt objektīvus uzņēmumu efektivitātes vērtēšanas rādītājus, kā arī izvērtējot pārbaudāmu un pamatotu informācijas avotu trūkumu, tika pieņemts lēmums neieviest atbalsta pretendenta efektivitātes novērtēšanas kritēriju pasākuma „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana” ietvaros.

4. Nepieciešamās darbības

5. tabula. Nepieciešamās darbības piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programmas ietvaros

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
<i>1. Darbības virziens: Augstas pievienotās vērtības produktu ražošanas veicināšana</i>			
1.1. Grozījumu veikšana atbalsta pasākumos „Lauksaimniecības	Piena pārstrādes uzņēmumiem tiks radīta motivācija augstas pievienotās vērtības produktu ieviešanai no	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
produktu pievienotās vērtības palielināšana”	produkta izstrādes līdz tā ražošanai ieskaitot		
2. Darbības virziens: Konkurētspējīgu piena produktu radīšana un attīstība			
2.1.Izstrādāti grozījumi un papildinājumi esošajā valsts subsīdiu programmā	Radīti jauni un pilnveidoti esošie piena pārstrādes produkti	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)
2.1.Piena produktu attīstības Latvijas centra izveides tehniski ekonomiskā un organizatoriskā pamatojuma izstrāde	Izvērtēta Piena produktu attīstības Latvijas centra izveides mērķtiecība un pozitīva risinājuma gadījumā sagatavots izveides un darbības uzsākšanas plāna projekts. Centra uzdevums projektējamais pamatuzdevums radīt vietējo nozares zināšanu attīstības un koordinācijas centru.	Līdz 2007. gada novembrim	LPCS ar ZM atbalstu
3. Darbības virziens: Darbinieku kvalifikācija paaugstināšana			
3.1.Izstrādāti grozījumi un papildinājumi valsts subsīdiu programmā	Paaugstināta darbinieku kvalifikācija gan piena pārstrādes ražošanas procesā, gan pārvaldībā	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)
4. Darbības virziens. Konkurētspējīga Latvijas piena pārstrādes produktu „eksporta” potenciāla attīstība			
4.1.Piena produktu eksporta veicināšanas programmas izstrāde	Tiks veicināta Latvijas piena pārstrādes uzņēmumu starptautiskā konkurētspēja, sekmējot jaunu tirgu apgūšanu un nostiprināšanos esošajos, kā arī sekmējot pievienotās vērtības pieaugumu eksportētajiem produktiem.	Līdz 2007. gada oktobrim	LPCS sadarbībā ZM KLP departamentu
4.2.Izstrādāti grozījumi atbalsta pasākumos „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”	Piena pārstrādes uzņēmumiem tiks radīta motivācija eksportam orientētu piena produktu radīšanai no produkta izstrādes līdz tā ražošanai ieskaitot	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)
5. Darbības virziens: Mazumtirdzniecības ķēžu spiediena mazināšana uz pārstrādātājiem			
5.1.Izstrādāto Konkurences likuma grozījumu drīzākas apstiprināšanas veicināšana	Pēc grozījumu apstiprināšanas un stāšanās spēkā mazumtirdzniecības uzņēmumi nevarēs piemērot diskriminējošus līguma nosacījumus pret pārstrādes uzņēmumiem	Līdz 2007. gada jūnijam	LPCS un ZM KLP departaments sadarbībā ar EM
6. Darbības virziens: Piena produktu patēriņa veicināšana Latvijā			
6.1.Piena produktu patēriņa veicināšanas programmas Latvijā izstrāde	Tiks veicināts piena produktu patēriņš Latvijā	Līdz 2007. gada 30. novembrim	LPCS
7. Darbības virziens: Nevienlīdzīgu atbalsta saņemšanas nosacījumu novēršana			
7.1.Nevienlīdzīgu atbalsta saņemšanas nosacījumu novēršana	Tiks atcelta diskriminējoša norma – kooperatīvām sabiedrībām turpmāk netiks piemērota paaugstināta atbalsta intensitāte	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
8. Darbības virziens: Lielu, konkurētspējīgu piena pārstrādes uzņēmumu izveidošanas veicināšana			
8.1.Konkurētspējīgu piena pārstrādes uzņēmumu izveidošanas veicināšana	Tiks radīta motivācija uzņēmumu attīstībai un konsolidācijai	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)
9. Darbības virziens: Latvijas piena nozares integrācijas veicināšana			
9.1.Piena nozares integrācijas veicināšana	Tiks radīta motivācija ciešākai piena pārstrādātāju un piena ražotāju sadarbībai	Līdz 2007. gada jūlijam	ZM (ESVAD)

* – detalizēts darbību izklāsts, ietverot dokumentus, kuros jāveic korekcijas, kā arī šo korekciju redakcijas projekti, pievienots 3. pielikumā.

5. Nepieciešamais finansējums

Paredzēto pasākumu finansēšana notiks, izmantojot spēkā esošās un plānotās atbalsta programmas un aktivitātes, kas ir iekļautas nacionālajās subsīdijās un atbalsta pasākumā „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”, tās papildinot un precizējot atbalsta saņemšanas nosacījumus.

V Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programma

1. Problēmas definējums

Latvijā ir sadrumstalota pienu ražojošo saimniecību struktūra. Atbilstoši CSP un Lauksaimniecības datu centra 2006.gada datiem tikai aptuveni 26% no slaucamām govīm ir ganāmpulkos, kuros ir 50 un vairāk dzīvnieku, kas mūsdienu tehnoloģiju un tirgus attīstības apstākļos nespēj nodrošināt saimniecības attīstībai nepieciešamu pievienotās vērtības ražošanas apjomu un efektivitāti. Galvenais cēlonis šādai situācijai ir lauku uzņēmēju nespēja attīstīt tirgorientētās piena ražošanas saimniecības, ko ierobežo gan nepietiekami pieejamie finanšu resursi saimniecību pārstrukturēšanai un modernizācijai, kā arī zemes resursu fiziskās pieejamība un to augstā cena. Mazākas, nekomerciālās saimniecības alternatīvu darba vietu trūkuma dēļ vai tradīciju iespaidā aizņem daļu no sektorā izmantojamiem zemes resursiem, kā arī piena pārdošanas kvotas, kas vēl vairāk kavē komerciālo saimniecību sektora izaugsmi. Pašlaik strukturālas pārmaiņas mazāko saimniecību izstāšanās no tirgus virzienā veicina vienīgi ar LAP agrās pensionēšanās, kā arī daļēji naturālo saimniecību pārstrukturēšanas atbalsta pasākumu palīdzību. Šo procesu ietekmē arī piena aprītē noteikto augsto higiēnas prasību, kas ir nozīmīgas no piena kvalitātes uzlabošanas viedokļa, ievērošanas augstās izmaksas. Tomēr šie pasākumi līdz ar lauku saimniecību modernizācijas veicināšanas pasākumu nav bijuši pietiekami nozīmīgām pārmaiņām piena ražošanas struktūrā.

Ņemot vērā ES sagaidāmo piena cenas samazināšanos, ko iezīmējusi 2004.gada reformas noteiktā intervences cenu pazemināšana sviestam un piena pulverim, kā arī piena kvotu prognozējamo atcelšanu laikā līdz 2015.gadam, ražošanas apjomos mazās saimniecības ES svaigpiena tirgū, kur piena pārdošanas cena nav sagaidāma augstāka par 160 LVL/t, nespēs ekonomiski izdevīgi radīt pievienotās vērtības apjomu darbaspēka izmaksu atlīdzināšanai un saimniecības attīstībai.

Laikā pēc 2003.gada notiekošā tirgorientēto piena ražošanas saimniecību ganāmpulku izaugsme notiek, galvenokārt, izmantojot no citām ES valstīm ievestus jaunlopus, kas bieži ir nepietiekami pārbaudīti uz ekonomisko slimību klātbūtni, un kas neiekļaujas vietējā vaislas materiāla ražošanas un ciltsdarba attīstības struktūrā. Ciltsdarbs nav pietiekami orientēts uz ekonomiski izdevīgāko proteīnu ražojošo dzīvnieku īpašību izkopšanu. Piena ražošanas efektivitāte lielā mērā atkarīga no dzīvnieku ražības – salīdzinoši zemi izslaukumi palielina neproduktīvās izmaksas – gan lopbarības izmaksas (uzturošajam racionam ir lielāka daļa kopējā lopbarības struktūrā), gan salīdzinoši fiksētās ražošanas izmaksas – investīciju atmaksāšana, saimniecības pārvaldība, daļēji lopu kopšanas pārējās izmaksas. Veicot mērķtiecīgu darbu dzīvnieku atlasē, novērtēšanā un vērtīgākā vaislas materiāla izmantošanā, Latvijā gan ir uzlabots slaucamo govju ģenētiskais potenciāls, tomēr lielākā govju populācijas daļa nav sasniegusi atbilstošu produktivitātes līmeni, kas ir vismaz vidēji 7000 kg piena no govs gadā.

Pašreiz Latvijā piena lopkopībā strādājošās 2 šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas - Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība un Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija, un viņu īstenotās ciltsdarba programmas neaptver pat lielāko ganāmpulka daļu, un problēma ir arī augstāzīgu govju eksterjeru vērtēšanas kompetentu ekspertu trūkums.

Pašlaik Latvijā piena pārraudzībā izslaukuma, tauku satura, olbaltumvielu satura un somatisko šūnu noteikšanai pienā, kā arī citu datu uzskaitē par katru dzīvnieku aptver 59% no visām slaucamajām govīm. Vadoties pēc pārraudzības datiem, tām veic ganāmpulka atražošanas plānošanu, dzīvnieku ēdināšanas plānošanu un veterināro problēmu diagnosticēšanu.

Darba efektivizēšanai viena no problēmām ir speciālistu trūkums, kas pēc veikto barības analīžu un pārraudzības rezultātiem varētu sastādīt pareizas govju barības devas. Govju piena produktivitāti ietekmējošo faktoru analīze liecina, ka ēdināšana ir nozīmīgākais faktors, jo tas visvairāk veicina vai kavē iedzimtā ģenētiskā potenciāla izpausmi. Pašreiz daudziem ganāmpulka īpašniekiem trūkst izpratnes par sabalansētas un ekonomiski racionālas ēdināšanas nozīmi piena ražošanas efektivitātes uzlabošanā.

Strauja ganāmpulka attīstība – gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā – iespējama, ja vaislā izmanto ne vien kvalitatīvus buļļus, bet arī kvalitatīvas teles un govīs. **Augstražīgo govju īpašnieki Latvijā teles atstāj sava ganāmpulka atražošanai, līdz ar to augošo ganāmpulku īpašniekiem nopirkt Latvijā kvalitatīvas teles ir mazas iespējas.**

Piena ražošanā netiek ieviestas efektīvākās ražošanas sistēmas. Nav veikti pētījumi par Latvijas apstākļiem efektīvāko piena ražošanas tehnoloģiju sistēmu, kas aptver arī atbilstošu novietņu izbūvi, ražotājiem ir grūti pamatot savu investīciju racionalitāti un pieņemt lēmumus par to ieviešanu. Efektīvākai ražošanas tehnoloģijai izstrādātu **tipveida projektu trūkums būtiski sadārdzina ganāmpulka novietņu projektēšanas un būvniecības izmaksas.** Ražošanas procesa modernizēšanai un pastāvīgai tehnoloģisko procesu racionālai jaunināšanai pietrūkst institūcijas, kas, apzinot problēmas, vajadzības un nozarei pieejamās tehnoloģijas, koordinētu un vadītu informācijas ieguvu un izplatīšanu.

Zems piena ražošanā iesaistīto cilvēku speciālo zināšanu līmenis. Nav attīstītas izglītības programmas, kas ļauj iegūt nepieciešamās zināšanas sektora ražošanas visos posmos, tādā veidā samazinot ražošanas riskus un izmaksas. **Nav pietiekams zināšanu līmenis ciltsdarba jautājumos, lopu barošanas un lopbarības ražošanas, kā arī ar uzņēmuma vadību un ekonomiku saistītos jautājumos.**

2. Mērķis, uzdevums un sasniedzamie rezultāti

Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas **mērķis:**

sekmēt būtisku piena ražošanas efektivitātes uzlabošanu jau tuvāko divu gadu laikā un tālāku attīstību nākošo 4-5 gadu laikā.

Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas **uzdevumi:**

- veicināt piena ražošanas sektora pārstrukturēšanu ar uz tirgu pilnībā orientētu saimniecību ar vismaz 50 govīm vienā saimniecībā dominanci;
- samazināt pārdodamā piena produkcijas vienības ražošanas izmaksas, ieviešot,
 - efektīvākās ražošanas sistēmas;
 - uzlabojot lopbarības ražošanu un izmantošanas efektivitāti;
 - uzlabojot ciltsdarbu augstražīga un ekonomiski efektīva ganāmpulka attīstības un atražošanas izmaksu samazināšanas virzienā.
- sekmēt piena ražošanas uzņēmumu vadītāju un citu strādājošo zināšanu uzlabošanu par komerciāli efektīvas piena ražošanas jautājumiem.

Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas **sasniedzamie rezultāti:**

- 2010.-2011. gadā Latvijas piena ražotāji spēj ekonomiski strādāt piena tirgū ar cenu LVL 160/tonnu kvalitatīva piena;
- 2010. gadā vidējais izslaukums no govīs ir 7000 t.

3. Darbības virzieni problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai

3.1. Tirgorientētu pienu ražojošu saimniecību izveide un paplašināšana

Tiks atbalstīta jaunu piena ražošanas būvju celtniecība (t.sk. kūsmēslu krātuves), kas paredzētas vismaz 50 govju ražošanas jaudām, tajā pašā laikā nenosakot govju skaita ierobežojumu būvēm, kurās paredzēts izvietot ražošanas efektivitāti uzlabojošas tehnoloģiskās iekārtas (piem., piena dzesētājus, slaukšanas iekārtas u.tml.).

3.2. Ciltsdarba rezultātu efektivitātes uzlabošana

Tiks uzlabotas ciltsdarba programmas govkopībā, veicinot kvalitatīvu šķirnes dzīvnieku audzētāju organizāciju darbu.

Tiks veicināta labāko Latvijas buļļu izmantošana vaislā.

Tiks paaugstināta piena pārraudzības efektivitāte, nodrošinot, ka tās rezultāti tiks lietderīgi izmantoti (pārraudzība – ganāmpulka atražošanas plāns (ietverot pāru atlasī), barības devas katram konkrētam dzīvniekam, veterināro problēmu diagnosticēšana).

Tiks veicināta lopbarības analīžu veikšana un to rezultātu lietderīga izmantošana (barības devu noteikšanai katram konkrētam dzīvniekam).

Tiks veicināts kvalitatīva, Latvijas apstākļiem piemērota vaislas materiāla imports no ārvalstīm. (skat. 4. pielikuma 2. darbības virzienu)

3.3. Jaunu tehnoloģiju, ražošanas sistēmu ieviešanas un piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšana

Tiks veikts pētījums par Latvijas apstākļiem efektīvākiem ražošanas risinājumiem un ieteikumiem racionālām investīcijām, kas finansējami no pasākuma „atbalsts ražotāju grupām”. Pētījuma ietvaros tiks nodrošināts racionālākajām ražošanas sistēmām atbilstošu tipveida lopu novietņu projektu un kūtsmēslu uzkrāšanas un utilizācijas sistēmu projektu izstrāde un nodrošināti pamati izglītības programmu izstrādei par ražošanas procesa, ciltsdarba, lopbarības izmantošanas un sagatavošanas, ekonomikas un vadības jautājumiem. Pētījuma rezultātā tiks sniegts situācijas izvērtējums par nepieciešamību izveidot Latvijas piena ražotāju Piena attīstības centru, kurā piesaistītu LLKC, LLU, Mācību un pētījumu saimniecības „Vecauce” mācību ražošanas bāzi un metodoloģiskās zināšanas.

4. Nepieciešamās darbības

6. tabula. Nepieciešamās darbības Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas īstenošanai

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
1. Darbības virziens: tirgorientētu pienu ražojošu saimniecību izveide un paplašināšana			
1.1. Grozījumi atbalsta pasākumā „Lauku saimniecību modernizācija”	Atbalsts lopu novietņu un kūtsmēslu krātuvju būvniecībai saimniecībām ar dzīvnieku skaitu, sākot no 50 slaucamām govīm. Atbalsts piena kvalitāti uzlabojošu objektu būvniecībai tehnoloģisko iekārtu izvietojumam (bez piena govju skaita saimniecībā ierobežojuma)	2007.gads	ZM
2. Darbības virziens: Ciltsdarba rezultātu efektīva izmantošana			
2.1. Ciltsdarba programmu govkopībā pilnveidošana	Augsta ģenētiskā potenciāla vaislinieku izmantošana ar selekcijas indeksu vismaz 110 (attiecas uz Latvijā pārbaudītiem bulļiem). Dzīvnieku ģenētiskās kvalitātes noteikšana	Darba pamatieguldījums līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process	Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, Ciltsdarba valsts inspekcija
2.2. Augstāzīgu dzīvnieku vērtētāju un dzīvnieku ēdināšanas ekspertu apmācība	Kvalitatīvu konsultāciju pieejamība lauksaimniekiem	Darba pamatieguldījums līdz 2007. gada decembrim, turpmāk – regulārs darba process	Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas

Darbība*	Rezultāts	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija
2.3. Piena pārraudzības efektivitātes paaugstināšana („Pārraudzība priekš zemnieka nevis priekš valsts”), iekļaujot lopbarības analīžu sistēmas pilnveidošanu	Komplektā ar govju individuālās pārraudzības datiem tiek piedāvāta to efektīva pielietošana: - ganāmpulka atražošanas plānošana (iekļaujot pāru atlasī); - dzīvnieku ēdināšanas plānošana; - veterināro problēmu diagnosticēšana.	Pakalpojuma paketes sagatavošana līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process	Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, LLKC; LLU pētījumu centri
2.4. Vaislas materiāla un telišu importa koordinēšana un kvalitātes un piemērotības Latvijas apstākļiem kontrole	Govju ganāmpulka ražības pieaugums un ganāmpulka atražošanas izmaksu samazināšanās	Pakalpojuma paketes sagatavošana līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process	Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, Ciltsdarba valsts inspekcija, PVD
3. Darbības virziens: Jaunu tehnoloģiju, ražošanas sistēmu ieviešanas un piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšana			
3.1. Pētījums par jaunu tehnoloģiju un ražošanas sistēmu ieviešanas efektīvākiem risinājumiem un ieteikumiem piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšanai, kā arī tiks sniegts situācijas izvērtējums par nepieciešamību izveidot Latvijas piena ražotāju Piena attīstības centru, kurā piesaistītu LLKC, LLU, Mācību un pētījumu saimniecības „Vecauce” mācību ražošanas bāzi un metodoloģiskās zināšanas.	Veikts pētījums	Pamatdarbs - 2007. gada oktobris – 2009. gada jūlijs	konkursa kārtībā izraudzīta izpildītāju grupa

* – detalizēts darbību izklāsts, ietverot dokumentus, kuros jāveic korekcijas, kā arī šo korekciju redakcijas projekti, pievienots 4. pielikumā.

5. Nepieciešamais finansējums

Nepieciešamais finansējums Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas īstenošanai 2007.- 2013. gadam apkopots 7. tabulā.

7.tabula. Nepieciešamais finansējums piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programmas īstenošanai 2007.- 2013. gadam (tūkst.Ls)

Darbības virziens	Nepieciešamais sabiedriskais finansējums		Līdzekļu avots
	2007.g	2008.-2013.g.	
Jaunu tehnoloģiju, ražošanas sistēmu ieviešanas un piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšana (pētījums par nepieciešamību izveidot Latvijas piena ražotāju Piena attīstības centru).	-	20,0	Subsīdiju programma

* maksimālo finansējuma līmeņa aprēķinu skatīt 4.pielikumā.

VI Kopsavilkums

1. Turpmāko darbību plāns

8. tabula. Nepieciešamās darbības Latvijas piensaimniecības nozares darbības uzlabošanas stratēģiskā programmas ietvaros

Atbildīgā institūcija	Darbība	Tematiskā sadaļa, darbības virziens*	Izpildes termiņš
LDC	Vienotas piena kvalitātes datu bāzes izveidošana	KVAL (2.1)	Līdz 2007. gada 1.novembrim
LDC	Piena ganāmpulku pārraudzības sistēmas uzlabošana	KVAL (3.5)	Nepārtraukts
PVD	PVD inspektoru, tajā skaitā mobilo inspektoru apmācības svaigpiena paraugu ņemšanā (arī paraugu ņemšanas procesa uzraudzībai) un par paškontroli novietnēs un tās kontroli	KVAL (1.2.1)	Līdz 2007. gada 1. jūnijam
PVD	PVD uzraudzība novietnēs	KVAL (1.2.2)	Darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūnijā. Turpināt nepārtraukti, uzraudzības intensitāti izvērtējot ik gadu atbilstoši situācijai
PVD	PVD uzraudzība pār svaigpiena paraugu ņemšanu	KVAL (1.3)	Nepārtraukts. Darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūlijā
PVD	PVD inspektoru apmācības par laboratoriju ikdienas darba uzraudzību	KVAL (1.5.1)	Līdz 2007. gada 1. jūnijam
PVD	Nacionālās kvalitātes uzraudzības sistēmas piena produktiem pilnveidošana	KVAL (1.6.1)	Nepārtraukts; darbību uzsākt līdz 2007. gada 1. jūnijam
PVD	Sākotnējās informācijas savākšana datu bāzes darbības uzsākšanai	KVAL (2.3)	Uzreiz pēc datu bāzes izveides
PVD NDC	NDC auditi laboratorijās	KVAL (1.5.2)	Nepārtraukts, darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada jūnijā
LDC	Reģistra sistēmas (t. sk., svaigpiena paraugu numurēšanas un stobriņa marķēšanas etiķetes) izstrāde	KVAL (2.2)	Paralēli datu bāzes izveidei
LLKC	Nacionālā Piena kvalitātes uzlabošanas servisa attīstība LLKC	KVAL (3.1)	Līdz 2013.g.; darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada 1.jūnijā
LPCS	Svaigpiena iepirkuma vidējās cenas (atsevišķi uzņēmumos un valstī) publiska pieejamība	KVAL (2.4)	Nepārtraukts; darbību uzsākt ne vēlāk kā 2007. gada 1. jūlijam
LPCS ar ZM atbalstu	Piena produktu attīstības Latvijas centra izveides tehniski ekonomiskā un organizatoriskā pamatojuma izstrāde	PĀR (2.1)	Līdz 2007. gada novembrim
LPCS sadarbībā ZM KLP	Piena produktu eksporta veicināšanas programmas izstrāde	PĀR (4.1)	Līdz 2007. gada

Atbildīgā institūcija	Darbība	Tematiskā sadaļa, darbības virziens*	Izpildes termiņš
departamentu			oktobrim
LPCS un ZM KLP departaments sadarbībā ar EM	Izstrādāto Konkurences likuma grozījumu drīzākas apstiprināšanas veicināšana	PĀR (5.1)	Līdz 2007. gada jūnijam
LPCS	Piena produktu patēriņa veicināšanas programmas Latvijā izstrāde	PĀR (6.1)	Līdz 2007. gada 30. novembrim
ZM VPD	Visu svaigpiena pircēju definēšana par piena aprites dalībniekiem	KVAL (1.1)	Ieviest praksē nekavējoties
ZM VPD	Visu svaigpiena pircēju definēšana par piena aprites dalībniekiem	KVAL (1.4)	Ieviest praksē nekavējoties
ZM VPD (atrod īstenotāju)	Salīdzinoša pētījuma par higiēnas rādītājiem Latvijas vietējā tirgū esošajos piena produktos veikšana	KVAL (1.6.2)	Līdz 2007. gada oktobrim
ZM (ESVAD)	Grozījumu veikšana atbalsta pasākumos „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”	PĀR (1.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Izstrādāti grozījumi un papildinājumi esošajā valsts subsīdiju programmā	PĀR (2.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Izstrādāti grozījumi un papildinājumi valsts subsīdiju programmā	PĀR (3.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Izstrādāti grozījumi atbalsta pasākumos „Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības palielināšana”	PĀR (4.2)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Nevienlīdzīgu atbalsta saņemšanas nosacījumu novēršana	PĀR (7.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Konkurētspējīgu piena pārstrādes uzņēmumu izveidošanas veicināšana	PĀR (8.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM (ESVAD)	Piena nozares integrācijas veicināšana	PĀR (9.1)	Līdz 2007. gada jūlijam
ZM	Grozījumi atbalsta pasākumā „Lauku saimniecību modernizācija”	RAŽ (1.1)	2007.gads
ZM organizēta valsts iepirkuma konkursa uzvarētājs	Piena kvalitātes uzlabošanas informatīvo materiālu izstrāde (t.sk. skaidrojums par piena pircēju), pavairošana un izplatīšana	KVAL (3.2)	Līdz 2007. gada 1. jūlijam
ZM organizēta valsts iepirkuma konkursa uzvarētājs	“Piena ražošanas vadlīniju, paškontroles” dokumentācijas vadības žurnāla izstrāde un pavairošana	KVAL (3.3)	Līdz 2007. gada 1. jūlijam
ZM, LPRA, LLKC, LLU MPS „Vecauce”	Pētījums par nepieciešamību izveidot Latvijas piena ražotāju Piena attīstības centru, piesaistot LLKC, LLU un MPS „Vecauce” mācību ražošanas bāzi un metodoloģiskās zināšanas	RAŽ (3.3)	Līdz 2008. gadam
Apmācību sniedzēji	Semināru un apmācības kursu organizēšana	KVAL (3.4)	Līdz 2013.g. darbību uzsākt atbilstoši un

Atbildīgā institūcija	Darbība	Tematiskā sadaļa, darbības virziens*	Izpildes termiņš
			saskaņā ar LAP
Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, CVI	Ciltsdarba programmu govkopībā pilnveidošana	RAŽ (2.1)	Darba pamatieguldījums- līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process
Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas	Augstražīgu dzīvnieku vērtētāju un dzīvnieku ēdināšanas ekspertu apmācība	RAŽ (2.2)	Darba pamatieguldījums līdz 2007. gada decembrim, turpmāk – regulārs darba process
Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, LLKC, LLU pētījumu centri	Piena pārraudzības efektivitātes paaugstināšana („Pārraudzība priekš zemnieka, nevis priekš valsts”), iekļaujot lopbarības analīžu sistēmas pilnveidošanu	RAŽ (2.3)	Pakalpojuma paketes sagatavošana līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process
Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, CVI, PVD	Vaislas materiāla un telīšu importa koordinēšana un kvalitātes un piemērotības Latvijas apstākļiem kontrole	RAŽ (2.4)	Pakalpojuma paketes sagatavošana līdz 2007. gada oktobrim, turpmāk – regulārs darba process
Piena attīstības centrs vai konkursa kārtībā izraudzīta izpildītāju grupa	Pētījums par nozarei efektīvākiem ražošanas risinājumiem	RAŽ (3.1)	Pamatdarbs - 2007. gada oktobris – 2009. gada jūlijs
Piena attīstības centrs vai konkursa kārtībā izraudzīta izpildītāju grupa	Ražošanas būvju un novietņu tipveida projekta izstrāde	RAŽ (3.2)	Pamatdarbs - 2007. gada oktobris – 2009. gada jūlijs
LPRA, ZM un konkursa kārtībā izraudzīta izpildītāju grupa	ES LAP Apmācības programmas „Kvalitatīva piena efektīva ražošana” izstrāde un īstenošana	RAŽ (4.1)	2008. – 2013. gads

*KVAL – Piena kvalitātes uzlabošanas programma; PĀR – Piena pārstrādes konkurētspējas paaugstināšanas programma; RAŽ – Piena ražošanas efektivitātes paaugstināšanas programma.

2. Finanšu plāns

9.tabula. Nepieciešamais finansējums Latvijas piensaimniecības nozares darbības uzlabošanas stratēģiskās programmas īstenošanai 2007.- 2013. gadam (tūkst.Ls)

Darbības virziens	Nepieciešamais finansējums, tūkst. LVL		Finanšu avots
	2007.	2008.-2013.	
1. Vienotas svaigpiena kvalitātes datu bāzes izveide:	127,8	331,2	Valsts budžets
1.1. Investīcija datu bāzes izveidošanai	82,8	-	
1.2. Datu bāzes uzturēšanas izdevumi (katru gadu)	-	223,2	
1.3. Reģistra sistēmas (t.sk., svaigpiena paraugu numurēšanas un stobriņu marķēšanas etiķetes) izstrādei	45,0	108,0	
2. Piena aprites valsts uzraudzības sistēmas pilnveidošana:	259,3	2 608,8	Valsts budžets
2.1. svaigpiena ražotāju uzraudzības pastiprināšana	237,5	1 425,0	
2.2. Svaigpiena paraugu noņemšanas uzraudzība (jaunā politikas iniciatīva 2008.-2011.gadam)	-	1 053,0	
2.3. akreditēto laboratoriju darbības uzraudzība	21,8	130,8	
Kopā:	387,1	2 294,0	
3. Informācijas, mācību un konsultāciju pieejamības veicināšana	50,0	300,0	subsīdiju programma
4. Jaunu tehnoloģiju, ražošanas sistēmu ieviešanas un piena ražotāju zināšanu attīstības veicināšana (pētījums par nepieciešamību izveidot Latvijas piena ražotāju Piena attīstības centru).	-	20,0	subsīdiju programma
Kopā:	50,0	320,0	
Pavisam:	437,0	2 326,0	